

Kaks päeva vähem kui aasta asutamisest, võis Eesti Pillifond esitleda kuut hinnalist keelpilli.

Peab juhtuma ime ...

MÕNI SÕNA KEELPILLIDEST JA EESTI PILLIFONDIST

TOOMAS VELMET

AS Eesti Pillifondi nõukogu liige

Enne kui puudutada noorukest Eesti Pillifondi ja tema tegemisi, peaksin pisut arendama teemat “Keelpillid ja Eesti”. Ütlen kohe, et mõistame siin keelpillide all eelkõige viiulit, altviiulit ja tšellot. Keelpillid on ainuke liik pille, mis aja jooksul ei vanane, vaid vastupidi – aeg väärtustab neid. Nende pillide ajalugu algab kindlasti varem kui XVI sajandist, kuid seda sajandit peetakse alguseks koos itaalia suurte viulimeistrite Gasparo da Salò (1542–1609) ja Giovanni Paolo Magginiga (1580–1632); edasi tuleb juba Amati perekond, kes

kattis vahemiku u 1583–1740 ja kelle varju jäid ka Bergonzi, Guarneri ja Stradivari. Neid, kaugeltki kõiki loendamata, tunneb maailm kui legendaarseid Brescia, Cremona, Napoli, Milano ja Veneetsia viulimeistrite koolkondi, kes on jäänud ületamatuks tänaseni. Sellist panust maailma kultuuri ajalukku pole ette näidata ühelgi teisel maal. Võrreldaval tasemel lisanduvad mõned hilisemad prantsuse (Vuillaume, Bernardel) ja saksa (Steiner) meistrid, kuid mitte rohkem.

Eestilgi on oma viulimeistrite aja-

lugu alates Peterburis õppinud August Kristalist (1866–1925) ja tema õpilastest-“sellidest” nagu Johannes Hing (1885–1964) ja Elmar Lõun (1912–2004), nende järel meistrid Feliks Villak (1921–1997) ja Eugen Meri (1924–1984), siis Moskvas Lev Gorškovi juures õppinud Aaro Altpere (1952) ja samas Pavel Schudtzi juures stažeerinud Raivo Hiiemaa (1958), kelle käe all töötavad praegu ka Indrek Olt ja Viljar Kuusk. Hiiemaa on ka viimane eesti meister, kellel on õnnestunud ennast täiendada välismaal (Moskva on välismaa). Fakt on, et

oleme lasknud päris uinuvasse olekusse meie kodumaiste keelpillide meistrite järjepidevuse ja järelkasvu. Küllap on sellel mitmeid põhjusi, aga eelkõige on see hoolimatuse ja väärtushinnangute probleem, millele pani krooni pähe Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia pillitöökoja likvideerimine mõni aasta tagasi. Tõsi on see, et elame liberaalse turumajanduse keskkonnas, kuid selles eriliselt väärtuslikus valdkonnas tekitab niisugune samm küll pehmelt öeldes hämmingut.

Kuid miks üldse on see teema nii oluline? Väike vahepala ühe maailmakuulsa viiulipedagoogi repertuaarist. Väike laps koos emaga tuleb professori juurde ja küsib: “Kuidas saada maailmakuulsaks viiuldajaks?” Professor vastab: “Sul peab olema õnne ja õnn on see, kui sa saad minu õpilaseks. Aga veel peab juhtuma ime ja ime on see, kui sinu käes on itaalia meistri viiul XVIII sajandi algusest.”

Kuidas oli ja on olukord itaalia meistrite keelpillidega meil Eestis? Sõjaeelses Eestis lahendasid probleeme presidendid. Professor Paulseni õpilastest sai imelaps Hubert Aumere itaalia pilli kingiks riigivanem Jaan Tõnissonilt. Järgmisele imelapsele Evi Liivakule, kes samuti Paulseni õpilane, kinkis Maggini viiuli president Konstantin Päts. Carmen Prii pidi ise muretsema endale Guadagnini viiuli. Räägitakse veel Vladimir Sapozhnikini Magginist, paraku üksnes räägitakse. Teine maailmasõda laastas ka meie muusikute keelpilliparki, neid jäi nii Estonia teatri kui ka Müncheni ooperi rusudesse (Aumere viiul). Kui 1944. aastal hakati taastama konservatooriumi, suundusid noored õppejõud Herbert Laan ja August Karjus Leningradi ja ostsid sealt mõned viiulid ja tšellod, millega pandi alus Tallinna Konservatooriumi kogule. Hili-semad katsed seda täiendada ei kandnud vilja rahapuudusel. 1982. aastal õnnestus mul Eestisse tuua Alessandro Gagliano (1640–1725) tšello, mis sai ka meie vabariikliku kollektsiooni aluseks. Üheksakümnendatel kollektsioon likvideeriti ja pillid anti üle neile asutus-

1962. aastal ostis siis juba maailmanimega Evi Liivak Stradivariuse 19 000 dollari eest. 2012. aastal hinnati selle pilli väärtuseks viis miljonit dollarit ja see ei ole legend, vaid karm tõde.

tele, kus laenuvajad parasjagu töötasid – Estonia teatrile, muusikaakadeemia, ERSole jne. Eelmainitud tšello on nüüd EMTA omanduses. Muidugi ei saanud nende instrumentide puhul olla juttugi sertifikaatidest, mis tõendaksid pillide autentsust, sest nõukogude ajal polnud meil võimalustki pääseda sertifikaadi-õigustega meistrite jutule ning ega meie keskkonnast pärit pillegi võetud kuigi tõsiselt. Nii seisimegi tühjuses ja meie talendid pidid leidma võimalusi laenata väärtpilli välisfondidest. Näiteks on Anna-Liisa Bezrodny, Triin Ruubel ja Marcel Johannes Kits probleemi lahendanud, kandideerides Saksa ja Soome pillifondide rentnikuks.

Paradoksaalne, et hoopis pianist, kauaaegne muusikaakadeemia prorektor professor Marje Lohuaru oli see murelik muusik, kes kõige teravamalt tunnetas probleemi ja pidas vajalikuks mitte ainult rääkida, vaid ka tegutseda. Lohuaru tegi seda aastaid nii strateegiliselt mõeldes kui ka taktikaliselt ainuõigesti tegutsedes, mille tulemuseks sai SA Eesti Pillifond asutamine 2015. aasta 7. detsembril. Asutajateks olid Eesti Rahvuskultuuri Fond, Swedbank ja maestro Paavo Järvi; oma esindajaga on sihtasutuse nõukogus ka EV Kultuuriministerium. Fondi asutajates peegeldub põhimõte, et sellise fondi tegevuses võib ja saab toetuda ainult eraettevõtjatele. Just selles suunas hakkas juhatuse liige Marje Lohuaru aktiivselt töötama ja, nagu selgus, on tal olemas selleks vajalik võimekus. Eeskujuks said Soome vastavad kollektsioonid ja hindamatut, tõeliselt kollegiaalset abi osutasid professor Seppo Kimanen ja meister Eero Haahti.

Ega Lohuaru ja nõukogu liikmed olnudki eriti optimistlikud pillifondi tööd alustades. Pakkusime, et peaksime

esimese aasta jooksul (s.o 2016) suutma soetada ühe, maksimaalselt kaks väärtuslikku instrumenti, mõlemal juhul oleks fond oma olemasolu õigustanud, ehkki vargsi unistasime kvartetist (2 viiulit, altviul ja tšello). Potentsiaalsetele investoritele oli tarvis ikkagi tõestada, et investeringust tõuseb ka tulu. Saksamaal ilmuv perioodiline Albert Fuchsi kataloog: “Taxe der Streichinstrumente” näitab kaheksa aasta jooksul 7–10-protsendilist hinnatõusu – see vist oli üks argument. Ja teine, et pill peab olema interpreedi käes, professionaalse hoolde all ja usaldusväärse firmas kindlustatud. Muidugi pole välistatud ka filantroopne soov investeerida Eesti muusikakultuuri. Keeruliste käikude ja soovitajate kaudu jõudis Marje Lohuaru selliste maailmakuulsate tippagentuurideni nagu Vatelot-Rampal Luthier Experts Pariisis, John & Arthur Beare The Beare’s International Violin Society Londonis ning Hieronymus Köstler Saksamaal. Nõu ja jõuga oli tõhusalt abiks ka meister Andreas Post Amsterdamist. Fondile on aastaga loodud juriidiline alus, mis sisaldab lepinguid pillide soetamiseks, kasutamiseks, rentimiseks hooldamiseks, hoiustamiseks jne. Kõik instrumendid on kindlustatud maailma juhtivas väärtpillide kindlustusfirmas Lark (Goup) Limited. Nüüd on kirjas kõik meie professionaalsed välispartnerid ja töö on kandnud uskumatut vilja: 5. detsembril, s.o kaks päeva vähem kui aasta asutamisest, võis pillifond esitleda kuut hinnalist keelpilli: nelja viiulit ning üht altviulit ja tšellot, mis on valmistatud ajavahemikul 1650–1840. Soovin siinkohal südamest tänada kõiki ekspertkogude liikmeid nende raske, kuid tänuväärne töö eest ning eraldi ka kõiki investoreid, kes hindavad ja väärtustavad Eesti muusikakultuuri.

Väike Eesti sai täna suuremaks

TIINA MATTISEN

Umbes nii väljendus kultuuriminister Indrek Saar 5. detsembril Kadrioru kunstimuseumis, kus esitleti Eesti Pillifondi kuut esimest hinnalist keelpilli koguväärtusega 800 000 eurot. Tõsi, kui pillifond napp aasta varem asutati, oli seegi sajandi sündmus – nii kaua kõnel-dud ja oodatud –, ent vaevalt julges keegi loota selles nii kiiret ja edukat käivitumist. Eesti muusikute kasutusse on nüüdseks lisandunud kuus väärpilli, olgu need siinkohal reas: Giuseppe (Joseph) Gagliano ja tema venna Antonio ühistöös valminud viiul (1775–1780); Nicola ja Giuseppe (Joseph) Gagliano viiul (1723); François Fourrier Nicolas' tšello (1798), Enrico Catenari viiul (1680); altviiul, mille meister on arvatavasti Thomas Urquhart (1650–1700) ning meister Auguste Sebastien Bernardeli viiul (võimalik valmimisaasta 1802).

Sellest, kuidas uhke tulemuseni jõu-tud, teab kõnelda vaid fondi juhatuse liige Marje Lohuaru, kes ministri sõnul “tegi Eesti muusikute nimel imesid nii Euroopa pilliagentuurides kui ka Eesti ettevõtjate hulgas”. Küllap jaguks kogeu-tut pikaks jutuks, siinses veerukeses palusime keskenduda sponsoriga tee-male, sest paraku on nii, et pille ja ka kompetentsi saab osta, kui raha on. Aga just fondi käivitamise raha pole siiani osatud leida või isegi sõandatud otsida. Kuidas see siis nüüd õnnestus?

MARJE LOHUARU: Projekti eripära on see, et majanduslik ja vaimne pool on siin ühendatud. See on juhtum, kus suhetes ettevõtjatega tunnetasin eel-kõige nende sügavat huvi toetada Eesti kõrgkultuuri. Räägime ju keelpilli-mängust kui elitaarsest tegevusest ja väga pikast haridusteest, et üldse jõuda hea mängutasemeni, ning samal ajal ka Eesti üsna noorest ettevõtluskesk-konnast. Eks natuke tuli selgitada, mis pillid need on, aga valmisolek soetada viiul, tšello või isegi altviiul oli olemas. Kusjuures fondi panustamine on olu-liselt suurem ja erineb kultuuriürituste tavasponsorigest.

Pillifondi käivitamise üks eeldusi oli, et selle vajalikkus oleks riigi tasandil olnud selgelt välja öeldud. Selles mõttes andsid kindlustunde “Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020”, kus Eesti Pilli-fond määratleti valdkondliku prioritee-dina. Olen fondi asutamisel tundnud kõigi kolme viimase kultuuriministri mõistmist ja toetust. Soovin tänada ka

viiuliprofessor Mari Tampere Bezrodnyt, kelle kõrgprofessionaalne pillitundmine, rahvusvaheline kontaktide võrgustik ning aja ja teadmiste panustamine aitas kaasa fondi edukale algusele. Ta avas mullegi päris palju keelpillide olemuse saladusi. Märkimisväärne on ka see, et jõudsin fondi käivitades selliste äri-ring-kondadeni, kes ei ole pidanud vajalikuks ennast avalikkuses esitleda. See andis kinnitust, et Eestis on potentsiaalseid kõrgkultuuri toetajaid märksa rohkem kui esmapilgul paistab.

Kultuurivaldkonnas otsitakse ju enamasti sponsoreid. Lihtsustatult: kultuur lihtsalt küsib raha ja vahel tun-dub, et see raha antakse ka selleks, et asjast n-ö lahti saada. Pillifondi puhul on olukord täiesti erinev: me kaasame omaniku, kelle seotus oma investeeringu-ga on väga tugev. Tema investeeringu käekäik (kontserdid kodu- ja välismaal jpm) on pidevalt jälgitav ja enamgi veel – sellest on võimalik osa saada ja rõõmu tunda. See on kultuuri toetamisel huvitavam ja kindlasti uuem lähenemine.

Kui rääkida pillidesse investeerimi-sest, siis finantsvõimekus peab loomu-likult olema: head asja ei saa väikese rahaga. Ettevõtjal on palju küsimusi, nagu näiteks, miks see pill maksab just nii palju? Kuidas selle väärtus ajas muutub? Ja nendele küsimustele tuleb vastata. Ainult usaldusest siin ei piisa, tehingu sõlmimise esimene eeldus on eksperthinnang. Selles mõttes ei ole valdkond kuigi hästi ette valmistatud, meil puudub ekspertiis, antud juhul

rahvusvaheliste sertifikaatidega lit-senseeritud pilliekspertid, ehkki pilli-meistrite tasandil on meil üsna vilgas elu. Seetõttu väärib pillide soetamise keerukas protseduuris osutatud abi eest erilist tänu Soome ekspert Eero Haahti.

Teine tundmatu maa oli kogu jurii-diline baas: pilli ost, rentimine, oman-diküsimused jpm vajab juriidilist vormistust. Toetusime siin Soome OP pangale, mille keelpillikollektsiooni kuulub kümme pilli. Jah, neilgi pole rohkem, nii et selle kõrval on meie fondi kuus pilli väga tugev algus. Saime sealt dokumentide näidised, mida ei saanud küll täiesti üle võtta, aga mis aitasid meil lepingud koostöös Triniti advokaadibürooga välja töötada. Lepin-gute koostamisel olime maksimaalselt paindlikud, et iga investori soove silmas pidada. Näiteks oleme ettevõtjatega tei-nud lepingu, kus teise osapoole tahtel on sees anonüümsuse nõue. Tegevuse käigus märkasid, et seda laadi koostöö äratav huvi ka ärimaailmas, ja mul on lootust, et nii mõnigi meie partner võib osta ka teise pilli. Pillidesse investee-rimine on võrreldav raha paigutamisega teemantidesse ja kulda, aga pilli puhul on lisaväärtuseks omaniku võimalus toetada haridust ja muusikakultuuri laiemalt, millest tõuseb avalik kasu.

Pillide vajadus on suur, nii et fondil tuleb kohe edasi minna. Peame tingi-mata ühe tšello juurde saama: meil on ju väga head tšellistid, aga pakkuda vaid üks pill (samuti altviiul), sest tšelloid ongi järel vähem ja need on viiulitest kallimad. Tegelikult oli viiulit ettevõtjate hulgas ka natuke kergem reklaamida.

Huvitav on ka poognate küsimus. Kui käisime Pariisis Vatelot-Rampali juures Gaglianosid toomas, siis näidati ka nendele pillidele sobivaid poog-naid, aga nende hinnad algasid 15 000 ... Paraku on poogna valik väga indivi-duaalne, sõltudes konkreetsest inter-preedist ja tema mängulaadist. Nii jääb poognate ostmine edaspidiseks, praegu tuleb leida need kuus õnnelikku, kes saavad lähiaastail musitseerida nii kva-liteetsetel pillidel.